

ЕТНОКУЛТУРНИ АСПЕКТИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ЧЕТЕНЕТО СЪС SCRATCH В ТРЕТИ КЛАС

Светлана Г. Борукова

ОУ „Отец Паисий“, село Стряма

Резюме: Българският език според конституцията е официален език в Република България. На български език се провежда обучението в училище. Това е езикът на институциите, на средствата за масово осведомяване. Най-често това е език на професията, практикувана от индивида в обществото. Това е език на междуличностните и межкултурните контакти между различни етноси в България. Овладяването на официалния език е условие, без което не може да се осъществи интегрирането на учениците с различен етнически произход в обществото, тяхното пълноценно интелектуално и емоционално развитие като личности. Свидетели сме на един интензивен процес на модернизация на общественото развитие, основан на идеята за целостта и независимостта на света. Демократизирането и хуманизирането на обществото изисква да се положат максимални усилия за даване на равен шанс на всяко дете за качествено обучение и пълноценно развитие. Ето защо овладяването на българския език от деца билингви е основната цел на учителите, които ги обучават. С тази трудна задача – социализирането и успешното обучение на учениците, растящи в двуезична среда, важна роля имат учителите.

Ключови думи: овладяване, билингви, двуезична среда, официален език

ETHNOCULTURAL ASPECTS OF SCRATCH READING INSTRUCTION IN THIRD GRADE

Svetlana G. Borukova

Otets Paisiy Primary School, Stryama village

Summary: According to the constitution, the Bulgarian language is the official language in the Republic of Bulgaria. School education is conducted in Bulgarian. This is the language of the institutions, of the media. Most often it is the language of the profession practiced by the individual in society. This is the language of interpersonal and intercultural contacts between different ethnic groups in Bulgaria. Mastering the official language is a condition without which the integration of students of different ethnic backgrounds in society, their full intellectual and emotional development as individuals cannot take place. We are witnessing an intensive process of modernization of social development, based on the idea of the integrity and independence of the world. The democratization and humanization of society requires every effort to give every child an equal chance for quality education and full development. That is why mastering the Bulgarian language by bilingual children is the main goal of the teachers who teach them. With this difficult task - the socialization and successful learning of students growing up in a bilingual environment, teachers have an important role to play.

Key words: mastery, bilinguals, bilingual environment, official language

Овладяването на книжовния български език е сериозна пречка за децата билингви, когато постъпят в училище. Това се дължи на много фактори. Като най-важен може да се определи семейната среда, защото тя е основа за подрастващото поколение и има важна роля за развитието му. Когато в едно семейство се говори на език, който е различен от българския, могат да се установят дефицити в езиковото развитие на децата. Попадайки в училище, тези ученици много често изпитват несигурност, понякога безразличие, което води до апатия към училищния живот. Осигуряването на подкрепяща среда е необходима да се предостави, за да подпомогне овладяването на българския език от тези ученици. А именно всеки учител трябва да потърси подходящ начин, който да приобщи тези ученици.

В конкретната статия обучението по четене е представено по атрактивен начин за учениците, които имат различна етнокултурна принадлежност. При обучението по четене на ученици с малцинствена етнокултура се срещат затруднения, които са свързани с нивото на владеене на езика, семейното обкръжение и не на последно място редовно посещение на училище. Много често учениците не могат да се справят с трудностите, ако не им е предложена подкрепа, се отнасят равнодушно към учебния процес. За повишаване на интереса към четенето могат да се използват информационните технологии. Чрез тях може да се обогати речниковият им запас, като се приложи наученото в часовете по четене от изучени произведения, да се усъвършенства и правилното писане.

Навлизането все повече на информационните и комуникационни технологии води до промени в различни аспекти на живота, както и в образователния процес. Необходимостта хората да общуват се появява в първите години на човешкия индивид. Общуването играе важна роля при формирането на личността на учениците, в емоционалното им развитие и т. н. Съвременното общество значително разширява възможностите за общуване. Общуването дава възможност да се добият и обогатят познанията за света. Без общуване не може да се постигне пълноценно развитие на учениците. Възпитателната ценност се заключава в това, че общуването е важен фактор за формиране на интелекта.

Обкръжението на детето провокира определени чувства. Нуждата от приспособяване на образователния процес към предизвикателствата на настоящите промени, прави задължително интегрирането на информационните комуникационни технологии на всички етапи в образователната система. По този начин ще може да се отвърне на съвременните изисквания за образование и обучение. Прилагането на новостите, които се предлагат от информационните технологии, прави обучителния процес интересен и ползотворен. Тъй като стимулира учениците първо да научат и след това да приложат своите знания.

Съвременните деца израстват с технологиите, което е неизбежно. Тук ролята на учителя е по скоро на посредник, който само да ги насочва в правилната посока за постигане на добър резултат. Много често учениците получават знания и информация посредством компютрите и новите технологии, опериращи като изследователи, ръководени от учителя и по този начин способни да култивират и развият своите умения и компетенции. Част от учителите не мислят, че имат важни ангажменти, произтичащи от различния етнически състав на обучаваните. Те не отдават значение, че става въпрос за продължителни наследени културни традиции и ценности, които е необходимо да се променят. Осъзнаването на проблема, че българските граждани с различен от официалния майчин език се нуждаят от допълнително обучение по български език, което да им позволи да използват пълноценно образователната услуга, предоставена от

държавата. Началното образование е първопричина да се приеме за основа на жизнения път на човешкия индивид.

„Днешните ученици трябва да могат не само да използват технологиите, но и да ги разбират и контролират, защото те ще бъдат част от дигиталната промяна на света. Програмирането е новата грамотност в дигиталния свят“ (Миланова 2018, стр.5) .

Съвременната икономика има нужда от добре подготвени специалисти, занимаващи се с компютърни програми. На трудовия пазар са едни от най-търсените. Тази тенденция ще се запази доста дълго време и не се очаква скоро да се промени. Затова обучението по компютърно програмиране е важна инвестиция в бъдещето на младите хора. Общоприетите нагласи са, че обучението, когато се започне по-рано, ще осигури по-лесно овладяване. Изискванията, които стоят пред учениците, е да притежават знания, които ще им помогнат за тяхното развиване, и не на последно място е екипната работа.

Нововъведенията в учебно-възпитателния процес стимулират мисленето и творческото търсене. В настоящия момент фокусът в началното училище е върху възможностите за интегриране на информационните технологии в обучението по учебните предмети от задължителната подготовка и използването на визуалната среда за програмиране Scratch в часовете по български език и литература. Това успешно се превръща в нов метод на организация за активна и смислена работа на учениците, като определено прави занятията по-интересни, с по-интензивна работа и от страна на учителя.

Всички деца имат желание да рисуват, да моделират и да украсяват. Важна особеност тук е възможността за високо ниво на визуализиране на учебното съдържание. Това е от огромно значение при представянето на учебния материал като система от ярки опорни образи, изпълнени с изчерпателна структурирана информация, подавана в точно определен ред. Това способства и за задействането на различни асоциативни връзки в съзнанието на учениците, което е от особено значение за развитие на логическото мислене.

Чрез представянето на учебния материал в система от ярки опорни образи, изпълнени с изчерпателна структурирана информация, подавана в точно определен ред, способства и за задействането на различни асоциативни връзки в съзнанието на учениците, което е от особено значение за развитие на логическото мислене.

„Учебният предмет компютърно моделиране има интегрален характер и в него се съчетават формирането на първоначални дигитални компетентности с такива от другите учебни предмети, изучавани в началното училище. Учебното съдържание и задачите към него са представени атрактивно и заинтригуващо. В учебното съдържание по компютърно моделиране всеки един урок е представен като сюжет. Всички теми от съдържанието са свързани с живота и ежедневието на учениците така, че възприемането на абстрактните понятия да бъде възможно най-достъпно и разбираемо, да стимулира детското любопитство, да провокира нестандартното мислене и развива творческото им въображение. Търсена е съвременна формула за представяне и овладяване на новото знание, която да дава възможност на учителите да използват иновативни и прогресивни подходи“ (Миланова 2019, стр.4).

Съвременните ученици трябва да бъдат провокирани и заинтригувани да мислят, да развиват творческите си способности, да търсят и да намират свои собствени нестандартни решения. Това налага в обучението да бъдат използвани форми и методи, които да гарантират усвояване и интегриране на учебното съдържание, да стимулират мисловната дейност, да осигуряват мотивация и желание за учене.“

„Характерна особеност на визуалната среда за програмиране Scratch е, че не е необходима предварителна подготовка и познания по някакъв език за програмиране“

(Миланова 2018, стр.5). Съществен приоритет на програмата Scratch е, че свободно може да се използва при работа с деца или начинаещи програмисти. Използването на Scratch води до лесното разбиране на основните идеи на програмирането и ефикасното справяне с тях. Приложението Scratch съдържа богата библиотека и така може да анимират изображения, може да се добавят музика или звуци. Познанията, които се придобиват по време на работа с визуалните инструменти за програмиране, позволяват да бъдат създадени различни проекти от избрани изучени произведения в часовете по четене. „Учениците имат свободата да оформят различни обекти от околната среда. По време на тази творческа дейност те обогатяват своята култура. Програмите се изграждат с помощта на шарени блокове, с които се строят програми като с тухли. Дизайнът е много опростен, че дори най-малките ученици могат да събират прости конструкции, да сглобяват различни обекти, изпълняващи определени инструкции. С лесни команди може да се оформи сложен модел, който да си взаимодейства с много предмети с различни свойства“ (Душков и др. 2018, стр.5).

Представянето на урока във вид на текст и графична информация чрез визуалната среда многократно повишава дидактичните способности на урока, прави обучението на децата интересно, вълнуващо, създава у тях трайни интереси към познанието. В часовете по компютърно моделиране се формират понятия, които са свързани с процеса на програмиране-блок, код, спрайт, работно поле и др.

Често при сменяне на една култура с друга се наблюдават съществени промени в лексиката. Децата билингви понякога постъпват в училище, усвоили варианта на официалния език, който общността е създавала за нуждите на комуникацията в самата общност. Този език се характеризира с редица отклонения от нормата. Работата по обогатяването на речника на децата роми в часовете по компютърно моделиране е изключително необходима като се има предвид, че техният речников запас е беден и те не ползват много понятия. Чрез обучението по компютърно моделиране на учениците билингви се предоставя възможност да се докоснат до дигиталния свят, да бъдат подготвени за предизвикателствата, които съвременното общество им предлага. Като учебен предмет учениците получават знания и умения за новостите в дигиталните технологии, които биха им били необходими в последствие. Ролята на този учебен предмет е учениците да научат как да се използва дигитално устройство, за какво служи, какво може да направим с него.

Като интересен иновационен подход за ученици билингви е да се провокира интересът им към четенето. Именно чрез въвеждането на дигиталните новости в учебните часове може да се промени традиционният стил на преподаване. Така и учениците се мотивират за усвояване на знания. Може да се въздейства върху по-голям брой сетива.

Приложението на дигиталните технологии в съвременното училище става все по-масово. Това се дължи на желанието за сътрудничество между учители и ученици в образователния процес. Важна предпоставка за правилното използване на новите технологии и средствата за комуникация в образователния процес е подходящата и методична подготовка на училищната общност в нейната цялост. Освен това е необходима непрекъсната, административна и техническа подкрепа, тъй като новите технологии са постоянно развиваща се област. Към това, разбира се, се включват и аналогични финансови разходи.

Усилията на държавата да оборудва всички училища с компютърни кабинети трябва да се възприемат положително от образователната общност и в никакъв случай не трябва да създават неравенство сред учениците от различен етнически произход поради потенциалната трудност, с която се сблъскват някои учители при използването на технологиите. Във тази връзка се налага постоянно и методично обучаване на всички

учители, за да усвоят принципите на работа с информационни технологии. Чрез тях учителите ще създават и нови образователни дейности, целящи подобряване на качеството на преподаване и предаване на знания. И накрая, университетските звена за обучение на бъдещи преподаватели също трябва да включват повече курсове по компютърни науки в своята учебна програма. По този начин новите преподаватели вече ще имат необходимата подготовка и опит в работата с новите технологии и ще могат да ги използват педагогически по възможно най-много предмети.

„Интердисциплинарното обучение е предизвикателство, свързано с философията на промяната в информационното общество, в което живеем, така че да моделираме новия тип личност у подрастващото поколение“ (Бабрикова 2017, стр.9).

Въвеждането българското образование в света на дигиталните технологии цели да се осъвремени образователното съдържание, както и методите на преподаване. Именно за нуждите на образователната система са приети Национална стратегия и План за действие за въвеждане на информационните технологии в българските училища.

Всички ние трябва да се стремим да подкрепяме учениците билингви към училищната среда. Това ще бъде полезно за тях, както и за семействата им. Тези ученици заслужават нашето внимание, не трябва да бъдат дискриминирани. Вниманието, което трябва да им бъде отдадено се налага, за да преодолеят повече трудности, пред които са изправени в училище.

Индивидуализацията и личностното самоутвърждаване на децата билингви протичат естествено, но ролята на учителя е важна в този процес по отношение на стимулирането на положителните елементи и създаването на благоприятна среда за преодоляване на възникналите проблеми. А безспорно постигането на добро владение на българския език е силен фактор за самочувствието на детето, а оттам и за пълноценната му реализация. Да се работи с деца билингви е предизвикателство. За да постигнат знания и умения, всеки отговорен учител е важно да познава и психолингвистичните особености на мисленето и изразяването на тези ученици. Компетентностите за възрастовите и физиологичните особености, както и за спецификата на културата, към която принадлежат билингвите, са също задължителни. Само тогава добрият професионалист би оценил слабостите и проблемите на учениците, които обучава, би могъл правилно да ръководи образователно-възпитателния процес.

Работата с билингви е актуален проблем днес. Вниманието на образователните институции са обединени към обхващане на всички ученици, подлежащи на обучение. Нашето общество трябва да се стреми да даде възможности за равен старт на всяко дете, независимо от неговата социална или етническа принадлежност. С оглед на световните тенденции се работи и за интеркултурното образование на децата още в ранна училищна възраст. Това гарантира по-добра подготовка на всички деца и равен старт за началното училище.

Заклучение. Чрез неизчерпаемите ресурси на глобалната мрежа и възможностите на компютърната система и софтуерните продукти, учебният процес става по-интересен и приятен за учениците. Така ще се формира траен интерес и позитивно отношение към ученето въобще, както и приложението на придобитите знания и умения в училище.

Литература:

Бабрикова, Я. (2017). Технология на интердисциплинарното обучение в начален етап. *Студентски алманах*. Том 4, 2017. Стара Загора: Тракийски университет.

Душков, И. и др. (2018). *Компютърно моделиране 3. клас. Методическо ръководство за учителя*. София: ИК „Анубис“.

Миланова, А. (2018). *Книга за учителя по Компютърно моделиране за трети клас*. София: Просвета плюс.

Миланова, А. (2019). *Книга за учителя по Компютърно моделиране за четвърти клас*. София: Просвета плюс.